

УДК 658.155.2

Н.Г. Пігуль, канд. екон. наук, доцент Державного вищого навчального закладу «Українська академія банківської справи НБУ»

Управління прибутком підприємства

Анотація. В статті розглянуто значення прибутку у фінансово-господарській діяльності підприємства. Проведено аналіз динаміки розміру прибутку українських підприємств за видами економічної діяльності та регіонами, а також запропоновано структурну схему управління прибутком підприємства.

Ключові слова: прибуток підприємства, управління прибутком підприємства, формування та використання прибутку підприємства.

Постановка проблеми. У процесі переходу України до ринкових умов господарювання та виходу з фінансової кризи зростає роль суб'єктів господарювання як основи та первинної ланки економіки. Функціонування підприємств значно впливає як на добробут власників, споживачів, так і на економічну ситуацію в країні, шляхом поповнення державного бюджету сплатою податків, зборів, обов'язкових платежів. Все це не можливе без здійснення ними ефективної виробничої, маркетингової та фінансової діяльності. Найважливішою фінансовою категорією, що відображає позитивний фінансовий результат господарської діяльності підприємства, характеризує ефективність виробництва і свідчить про обсяг і якість виробленої продукції, стан продуктивності праці, рівень собівартості є прибуток.

Розмір отриманого прибутку має досить велике значення в діяльності підприємства. Величина прибутку підприємства впливає на формування фінансових ресурсів підприємства; збільшення ринкової вартості підприємства; ефективність виробничої діяльності підприємства; економічний розвиток держави. Отже, значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та персоналу, а також

держави визначають необхідність дослідження питань ефективного управління прибутком підприємств.

Аналіз останніх публікацій. Значну увагу питанням формування та використання прибутку підприємств приділено в працях наступних авторів: Бланка І.О., Білик М.Д., Баранцевої С. М., Кірейціва Г.Г., Мішиної С.В., Худи В.В. та інших.

Невирішені раніше частини проблеми. Вклад вітчизняних вчених у вирішення питань управління прибутком підприємства є вагомим, але при цьому, слід звернути увагу на об'єктивну необхідність подальшого поглиблення теоретичних засад щодо формування ефективної політики управління прибутком підприємства.

Мета статті. Метою дослідження є аналіз динаміки розміру прибутку українських підприємств та запропонування структурної схеми управління прибутком підприємства.

Основний матеріал. Розвиток економіки України пов'язаний з фінансовим станом суб'єктів господарювання, який в свою чергу залежить від ефективності їх діяльності. В таблиці 1 наведені дані динаміки розміру прибутку українських підприємств за видами економічної діяльності.

Аналітичні дані таблиці 1 свідчать, що за останні три роки спостерігається позитивна динаміка розміру прибутку вітчизняних підприємств в абсолютному вимірі. Так, якщо в 2006 році прибуток всіх підприємств становив 110648,6 млн. грн., то в 2008 році вони отримали прибуток в сумі 193669,1 млн. грн., що на 75 % більше ніж у 2006 році. Найбільший розмір прибутку отримали підприємства у промисловості, торгівлі, а також підприємства, що займаються операціями з нерухомим майном, орендою, інжинірингом і наданням послуг підприємцям, фінансовою діяльністю та ремонтом автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку [6].

Таблиця 1 – Динаміка розміру прибутку українських підприємств за видами економічної діяльності, 2006-2008 рр, млн. грн.

	2006		2007		2008	
	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали прибуток	
	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
1	2	3	4	5	6	7
Всього ¹	66,5	110648,6	67,5	182994,4	62,8	193669,1
у тому числі сільське господарство, мисливство, лісове господарство	68,7	4687,9	73,7	9617,9	71,6	11734,7
промисловість	65,3	45903,0	66,6	56956,9	60,9	71176,3
будівництво	68,1	3578,4	67,9	5417,8	62,8	6953,4
торгівля; ремонт автомобілів, побутових виробів та предметів особистого вжитку	69,4	19048,0	70,7	29072,2	65,7	25649,4
торгівля автомобілями та мотоциклами, їх технічне обслуговування та ремонт	67,9	2167,8	69,5	3951,7	62,4	2209,2
оптова торгівля посередництво в оптовій торгівлі	68,4	15593,4	69,7	23346,8	64,4	21540,2
роздрібна торгівля; ремонт побутових виробів та предметів особистого вжитку	73,4	1286,8	74,7	1773,7	71,6	1900,0
діяльність готелів та ресторанів	64,2	321,2	66,0	514,8	62,2	504,2
діяльність транспорту та зв'язку	62,8	11274,6	64,5	14727,3	59,6	16581,6
фінансова діяльність	66,9	13376,8	67,0	24596,6	61,5	34953,5

Продовження таблиці 1

1	2	3	4	5	6	7
операції з нерухомим майном, оренда, інжиніринг та надання послуг підприємцям	62,0	10913,9	62,2	40087,2	58,5	24153,1
освіта	73,8	107,9	74,6	114,3	70,4	132,6
охорона здоров'я та надання соціальної допомоги	68,4	186,9	69,7	188,1	65,5	286,4
надання комунальних та індивідуальних послуг; діяльність у сфері культури та спорту	н/д	н/д	65,2	1636,2	н/д	н/д

¹ Дані наведено без бюджетних установ.

При цьому привертає увагу той факт, що частка прибуткових підприємств у загальній їх кількості за 2006-2008 рр. коливається, але в цілому має тенденцію до зменшення. Так, порівнюючи питому вагу підприємств, що отримали прибуток у 2008 році з 2006 роком можна зазначити їх зменшення на 3,6 %. Така ситуація свідчить про збільшення збиткових підприємств, що пов'язано з недостатньо ефективним управлінням прибутком підприємств.

Аналізуючи прибутковість діяльності підприємств за регіонами України за 2006-2008 рр., слід відмітити, що найбільший розмір прибутку отримують підприємства зосереджені в Дніпропетровській, Донецькій, Харківській областях, а найменший відповідно – в Чернівецькій, Тернопільській та Закарпатській. Така регіональна диференціація обумовлена регіональними відмінностями зосередження значної кількості потужних підприємств та галузевою специфікою кожної адміністративно-територіальної одиниці (табл. 2).

На основі проведеного аналізу можна стверджувати, що особливе місце серед регіонів України щодо отримання прибутку підприємствами займає

місто Київ. Це пояснюється столичним статусом міста та потужним ресурсним потенціалом.

Таблиця 2 – Динаміка прибутковості діяльності підприємств за регіонами України за 2006-2008 рр., млн. грн. [6]

	2006		2007		2008	
	Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали прибуток		Підприємства, які одержали прибуток	
	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат	у % до загальної кількості підприємств	фінансовий результат
Україна ²	66,5	110648,6	67,5	182994,4	62,8	193669,1
Автономна Республіка Крим	67,2	1559,7	67,8	1740,1	64,6	2096,4
Вінницька	70,4	1326,5	70,8	1084,5	64,5	1556,0
Волинська	68,0	691,5	69,3	1092,9	62,3	889,3
Дніпропетровська	63,2	13451,4	64,7	20762,3	61,7	32828,7
Донецька	66,9	15134,4	70,3	45559,8	66,0	23994,1
Житомирська	65,8	721,6	67,8	1047,7	61,4	985,5
Закарпатська	81,0	453,6	81,1	617,2	74,8	740,2
Запорізька	66,3	4445,7	67,2	5944,0	64,9	4803,3
Івано-Франківська	75,9	546,5	76,4	960,1	73,1	1118,7
Київська	68,6	2972,6	68,4	4097,9	63,1	4744,0
Кіровоградська	73,9	637,1	74,0	996,4	69,7	1102,4
Луганська	67,1	2111,9	69,8	3142,5	66,6	3247,5
Львівська	66,5	2382,3	68,1	2756,4	65,0	2845,3
Миколаївська	68,6	1574,3	69,4	2140,0	64,6	2239,3
Одеська	64,0	3631,1	63,1	4245,0	61,0	6711,6
Полтавська	67,4	2103,4	70,9	5283,1	67,8	5376,6
Рівненська	66,9	860,7	69,0	1329,8	63,0	1122,7
Сумська	67,6	727,2	69,5	1049,6	67,3	1033,8
Тернопільська	70,3	393,3	73,7	582,7	67,1	829,7
Харківська	60,6	6169,4	63,1	7654,5	59,7	7942,3
Херсонська	67,6	493,4	67,3	736,5	63,5	1226,6
Хмельницька	67,5	884,5	69,1	1257,7	64,5	1438,3
Черкаська	69,5	1204,5	71,0	1937,7	67,5	2653,3
Чернівецька	67,9	297,4	69,5	508,6	62,5	849,5
Чернігівська	66,6	519,0	69,8	864,5	67,1	1172,1
м.Київ	64,3	45069,1	63,8	65239,9	55,9	79649,8
м.Севастополь	58,6	286,5	61,7	363,0	60,0	472,1

² Дані наведено без бюджетних установ.

Значна роль прибутку в розвитку підприємства і забезпеченні інтересів його власників та працівників визначають необхідність ефективного і

безперервного управління ним. Управління прибутком являє собою процес розробки та прийняття ефективних управлінських рішень за всіма основними аспектами його формування та розподілу і використання на підприємстві, з метою максимізації добробуту власників підприємства в поточному та перспективному періоді [1].

Головною метою управління прибутком є визначення шляхів найбільш ефективного його формування та оптимального розподілу, що спрямовані на забезпечення розвитку діяльності підприємства та зростання його ринкової вартості.

Основними задачами управління формуванням прибутку підприємства є: забезпечення максимізації розміру прибутку, що формується і який відповідає ресурсному потенціалу суб'єкта господарювання та ринковій кон'юнктурі; забезпечення оптимальної пропорційності між рівнем прибутку, що формується та допустимим рівнем ризику; забезпечення високої якості прибутку, що формується; забезпечення постійного збільшення ринкової вартості підприємства; підтримка конкурентоздатності у довгостроковому періоді; забезпечення ліквідності підприємства та його платоспроможності; підтримка інвестиційної привабливості.

До основних задач управління розподілом прибутку підприємства можна віднести: забезпечення виплати необхідного рівня доходу на інвестований капітал власникам підприємства; забезпечення формування достатнього обсягу фінансових ресурсів за рахунок прибутку у відповідності зі задачами розвитку підприємства в майбутньому періоді; забезпечення ефективності програм участі персоналу в прибутках підприємства [1].

Процес управління прибутком підприємства має відбуватися в певній послідовності і забезпечувати реалізацію головної мети і основних задач цього управління. З цією метою нами запропонована наступна структурно-логічна схема здійснення процесу управління прибутком підприємства (рис.1).

Рисунок 1 - Структурна схема управління прибутком підприємства

Політика управління формуванням прибутку підприємства повинна бути спрямована на максимізацію розміру позитивного фінансового результату через виконання комплексу завдань щодо забезпечення зростання обсягів його діяльності, ефективного управління витратами, підвищення ефективності використання матеріально-технічної бази, оптимізації складу та структури обігових коштів, підвищення продуктивності праці та системи управління суб'єктом господарювання.

Що стосується політики управління розподілом прибутку підприємства, то вона повинна відображати основні вимоги загальної стратегії розвитку підприємства, забезпечувати підвищення його ринкової ціни, формувати необхідні обсяги інвестиційних ресурсів, забезпечувати матеріальні інтереси власників та працівників [2].

Система управління прибутком має бути органічно інтегрована із загальною системою управління підприємством, так як прийняття управлінських рішень у будь-якій сфері діяльності підприємства прямо або опосередковано впливає на рівень прибутку, який в свою чергу є основним джерелом фінансування розвитку підприємства та зростання доходів його власників і працівників.

Висновки. Таким чином, підвищення рентабельності виробництва та інвестиційної привабливості підприємства, зміцнення конкурентоспроможності вимагають застосування ефективних підходів до управління прибутком суб'єкта господарювання з метою його максимізації.

Список літератури

1. Бланк И. А. Управление прибылью / И. А. Бланк. – К. : «Ника – Центр», 1998. – 544 с.
2. Блонська В. І. Вдосконалення формування та використання прибутку підприємства / В. І. Блонська, О. І. Вужинська // Науковий вісник НЛТУ України. – 2008. – № 18.1. – С. 122–128.

3. Про акціонерні товариства : Закон України від 17.09.2008 № 514-VI / Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=514-17>
4. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 № 1576-XII / Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=1576-12>
5. Про оподаткування прибутку підприємств : Закон України від 28.12.1994 № 334/94-ВР / Верховна Рада України <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=334%2F94-%E2%F0>
6. Статистична інформація / Державний комітет статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua/>

Summary

In the article the role of profit in economic activities of an enterprise is considered. It is lead the analysis of changes of the profit size of the Ukrainian enterprises by kinds of economic activity and regions. The author offers the block diagram of management of profit in an enterprise.

Пігуль, Н.Г. Управління прибутком підприємства [Текст] / Н.Г. Пігуль // Проблеми і перспективи розвитку банківської системи України: збірник наукових праць. – Суми: УАБС НБУ, 2010. - Вип. 28. - С. 79-85.